

Minister Klimatu i Środowiska

DGO-SGO.055.105.2025.MM
3223783.15084950.12188226
Warszawa, 21-05-2025

Pan
Marcin Wiącek
Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

W odpowiedzi na pisma z dnia 3 czerwca 2024 r., znak: V.7203.5.2023.ŁK, oraz z dnia 24 marca 2025 r., znak: V.7200.87.2024.MŻW/MŻe, dot. nielegalnie nagromadzonych odpadów, przedstawiam poniższe informacje.

Przekazane przy piśmie z dnia 1 marca 2023 r., znak: DGO-SGO.055.44.2023.MM, wyjaśnienia będące odpowiedzią na Pana pismo z dnia 8 lutego 2023 r., znak: V.7203.5.2023.ŁK, są merytorycznie zgodne z aktualnym stanowiskiem resortu klimatu i środowiska.

Przepisy ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach¹ określają m.in. sposób egzekwowania od posiadaczy odpadów (w tym zgodnie z przepisami ww. ustawy posiadaczem może być władający powierzchnią ziemi) usuwania nielegalnie nagromadzonych odpadów. Ustawa określa dwa przepisy określające procedurę usunięcia przez posiadacza odpadów nielegalnie nagromadzonych odpadów, tj.:

- art. 26 – dotyczy przypadków, gdy posiadacz odpadów nagromadził odpady w miejscu do tego nieprzeznaczonym, tj. bez uzyskanego wcześniej zezwolenia na zbieranie odpadów lub zezwolenia na przetwarzanie odpadów. Posiadacz odpadów jest zobowiązany do usunięcia nielegalnie nagromadzonych odpadów na własny koszt;
- art. 47 - dotyczy przypadków, gdy obowiązek usunięcia odpadów powstał w związku z wydaniem decyzji o cofnięciu zezwolenia na zbieranie odpadów lub zezwolenia na przetwarzanie odpadów, stwierdzeniem nieważności, uchyleniem lub wygaśnięciem decyzji zezwalającej na zbieranie odpadów lub zezwalającej na przetwarzanie odpadów. Posiadacz odpadów jest obowiązany do usunięcia odpadów i negatywnych skutków w środowisku lub szkód w środowisku w rozumieniu ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie, w ramach prowadzonej działalności objętej zezwoleniem, na własny koszt.

W przypadku braku realizacji decyzji wskazującej o konieczności usunięcia odpadów przez posiadacza odpadów zastosowanie mają przepisy o egzekucji w administracji. W wyniku postępowania egzekucyjnego posiadacz powinien usunąć odpady. Jeżeli zastosowane środki egzekucyjne nie doprowadzą do wykonania obowiązku o charakterze niepieniężnym, właściwy organ ochrony środowiska powinien przeprowadzić wykonanie zastępcze decyzji.

¹ Dz. U. z 2023 r. poz. 1587 z późn. zm.

Dodatkowo w 2019 r. znowelizowano ustawę o odpadach poprzez dodanie do niej przepisu art. 26a, tj. przepisu szczególnego pozwalającego organom administracji (w zależności od właściwości jest to regionalny dyrektor ochrony środowiska, marszałek województwa, starosta, wójt, burmistrz lub prezydent miasta) do podjęcia się usunięcia nielegalnie nagromadzonych odpadów w przypadku, gdy ze względu na zagrożenie dla życia lub zdrowia ludzi lub środowiska konieczne jest ich niezwłoczne usunięcie. Natomiast po usunięciu i zagospodarowaniu nielegalnie nagromadzonych odpadów organ żąda od posiadacza odpadów odpowiedzialnego za gospodarowanie odpadami zwrotu poniesionych przez siebie kosztów.

Niemniej jednak podkreślenia wymaga fakt, że w każdym przypadku to posiadacz odpadów, który jest odpowiedzialny za nagromadzone odpady, powinien zostać obciążony kosztami ich usunięcia zgodnie z zasadą „zanieczyszczający płaci” wyrażoną w art. 7 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska². Ponadto należy mieć na uwadze, że w ustawie o odpadach wprowadzono szereg regulacji wskazujących, iż za zagospodarowanie odpadów odpowiada posiadacz odpadów wraz z poniesieniem wszystkich kosztów w tym zakresie.

W związku z powyższym niewskazane jest udzielanie wsparcia finansowego ze środków publicznych posiadaczom odpadów. Trzeba mieć na uwadze, że doszłoby do precedensu – tj. przekazywanie środków publicznych posiadaczom odpadów na usunięcie odpadów, za które są odpowiedzialni doprowadziłoby to do bezpośredniego przyzwolenia na nielegalne postępowanie z odpadami, rozszerzenie szarej strefy. Tym samym też posiadacze odpadów odnosiliby korzyści materialne za nielegalne występki, a państwo ponosiłoby straty finansowe.

Istnieje pomoc finansowa w kontekście usuwania nielegalnie nagromadzonych odpadów. Niemniej jednak dedykowana jest ona organom administracji, które mają obowiązek podjęcia się działań wobec posiadacza odpadów, który zobowiązany jest do usunięcia odpadów. Z pomocy finansowej organy mogą skorzystać, w szczególności w przypadku, gdy ze względu na zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi lub środowiska konieczne jest niezwłoczne usunięcie odpadów – organy administracji podejmują się usunięcia odpadów na podstawie przepisu szczególnego, tj. art. 26a ust. ustawy o odpadach. Na ten cel Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) przygotował program priorytetowy „Usuwanie porzuconych odpadów”, dedykowany właściwym organom administracji jako wsparcie finansowe usunięcia odpadów prowadzonego, m.in. na podstawie art. 26a ustawy o odpadach.

Obecnie, w związku z brakiem środków finansowych w NFOŚiGW oraz problemami organów administracji dot. usunięcia odpadów również w związku z brakiem środków, MKiŚ stworzył możliwość przekazywania organom administracji środków z rezerwy celowej budżetu państwa (art. 226b ustawy o odpadach), o czym zostało również wspomniane w Pana piśmie. Niemniej jednak środki te są jedynie na usuwanie odpadów na podstawie art. 26a ustawy o odpadach. Powyższa pomoc jest działaniem doraźnym. Docelowym źródłem finansowania jest NFOŚiGW. W związku z tym, w ramach 3-letniego okresu obowiązywania przepisu art. 226b ustawy o odpadach ważne jest podjęcie działań w celu umożliwienia wykorzystania aktualnych źródeł dochodów NFOŚiGW, które w chwili obecnej nie są wydatkowane tylko na cele związane z ochroną środowiska i uzyskanie nowych środków finansowych m.in. na program „Usuwanie porzuconych odpadów”. Resort klimatu i środowiska prowadzi korespondencję z NFOŚiGW w tej sprawie.

² Dz. U. z 2021 r., poz. 1973, ze zm.

W związku z powyższym należy wskazać, że określone źródła finansowania ze środków państwa na usuwanie odpadów dotyczą tylko i wyłącznie organów, które zastępczo wykonują za posiadacza odpadów przedsięwzięcie usunięcia odpadów. Ponadto, w przypadku, gdy organ ten usunie zastępczo odpady ma obowiązek zażądać od posiadacza odpadów odpowiedzialnego za gospodarowanie odpadami zwrotu poniesionych przez siebie kosztów.

Z kolei odnosząc się do wskazanych przez Pana propozycji zmian przepisów w kontekście regulacji art. 26a ustawy o odpadach informuję, iż niektóre kwestie wydają się wątpliwe jak np. doprecyzowanie pojęcia zagrożenia dla życia i zdrowia ludzi oraz środowiska. W tym przypadku jest ryzyko doprowadzenia do sytuacji, w której nie zostaną objęte niektóre przypadki wskazujące na zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi oraz środowiska.

Niemniej jednak informuję, że resort klimatu i środowiska przygotowuje się do prac nad zmianą przepisów w zakresie nielegalnego postępowania z odpadami, w tym efektywności usuwania odpadów. W związku z powyższym wszystkie przedstawione propozycje zostaną szczegółowo przeanalizowane i rozważone w ramach planowych prac legislacyjnych.

Dodatkowo odnosząc się do Pana prośby o przedstawienie warunków i zasad wypłacania dofinansowania działań z art. 26a ustawy o odpadach w związku z art. 226b tej ustawy informuję, że aktualnie nabór w ramach rezerwy celowej 2025 został zakończony i wytypowano 9 lokalizacji, które wnioskowały o ww. środki.

Potencjalni beneficjenci naboru do rezerwy celowej zostali wybrani na podstawie list sporządzonych przez wojewódzkich inspektorów ochrony środowiska (WIOŚ) zawierających wyselekcjonowane miejsca nielegalnego zdeponowania odpadów, które mogą zagrażać lokalnej społeczności - szczególnie zagrażających życiu i zdrowiu ludzi oraz środowisku. W ramach naboru do rezerwy celowej wojewodowie zebrali od organów administracji fiszki przedstawiające informacje o nielegalnych miejscach nagromadzenia odpadów, do których są właściwi do podejmowania działań. Fiszki zawierały informacje wskazujące na dyspozycyjność organu do podjęcia się usunięcia odpadów w 2025 r. Wojewodowie po weryfikacji otrzymanych fiszek przekazali do Ministerstwa Klimatu i Środowiska fiszki wstępnie pozytywnie zweryfikowane. Z kolei resort klimatu i środowiska przeprowadził analizę tych fiszek, w ramach której został sporządzony ranking lokalizacji nielegalnie nagromadzonych odpadów, gdzie pod uwagę była brana ocena merytoryczna wojewodów i WIOŚ dla każdej lokalizacji. We wspomnianym rankingu znalazły się 23 lokalizacje spełniające kryteria i wymagania formalne. W związku z tym, że środki z rezerwy celowej na 2025 r. wynoszą 200 mln zł ostatecznie z rankingu 23 lokalizacji do naboru wytypowano 9 pierwszych lokalizacji.

Z wyrazami szacunku

Z up. Ministra

Anita Sowińska
Podsekretarz Stanu
Ministerstwo Klimatu i Środowiska
/ - podpisany cyfrowo/